

переломними етапами, встановивши контроль над Середземномор'ям. Завоювання Східних регіонів розширило сферу впливу, а військові операції у Галлії, Іспанії та інших регіонах утвердили Рим як світову державу. В цілому, військові події стали визначальним елементом формування і величі Римської імперії.

Список використаних джерел та літератури

1. Theodor Mommsen. History of Rome. Vol. 2 : From the Abolition of the Monarchy in Rome to the Union of Italy. 103 p.
2. Гриценко А. П. Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс). 6 клас. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 144 с. (Серія «Мій конспект»).
3. Книга для читання з історії Стародавнього світу. Частина 2. / упоряд. А.П. Гриценко. Харків : Вид. група «Основа», 2014. 110[2] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 05(125)).
4. Пунічні війни та Римська імперія. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/world history/32234/> (дата звернення: 20.12.2023).
5. Борен Г. К., Грант М. Історія Риму. *Американський історичний огляд* . 1979. Вип. 84, вип. 5. С. 1341.
6. Скотт Р. Б. Безсмертний вогонь: грецькі, перські та македонські війни. Оксфорд: Osprey, 2008. 64 с.
7. Хрестоматія з історії Стародавнього світу. 6 клас / упоряд. А.П. Гриценко. Харків : Вид. група «Основа», 2014. 128[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 02(122)).

Наук. керів.: Мінченко М. В.

Зенченко Антон

СТАНОВЛЕННЯ ЯПОНІЇ ПОЛІТИЧНИМ ЦЕНТРОМ АЗІЙСЬКОГО СВІТУ

У статті йдеться про період модернізації та відкриття Японії в 1853 році, що призвело до швидкої трансформації країни в індустріальну імперію. Японські реформатори прагнули досягти конституційного устрою, індустріалізації та національної єдності, використовуючи

західний досвід. Такий розвиток призвів до націоналістичної ідеології та експансіонізму Японії в Азії.

Ключові слова: *Японія, модернізація, реформи, індустріалізація, конституційна монархія, націоналізм, експансія, азійська політика, Мейдзі.*

Насильницьке відкриття Японії в 1853 році привернуло увагу провідних країн Старого та Нового світу до східної Азії і втягнуло країну в орбіту капіталістичних відносин. Японська імперія стала новим краєм, що був необхідний для більшості західних країн, які шукали новий ринок збуту своїх товарів. Швидкими темпами країна почала перетворюватися з середньовічної феодальної в сучасну індустріальну імперію. Старий лад, що базувався на владі сьогуна, було перебудовано, через що японське суспільство потребувало нової проголошеної чіткої ідеології та культури, які б стали основоположним підґрунтям для майбутньої великої нації.

Перший етап реформ у японському суспільстві був розпочатий «реставрацією Мейдзі». Успішна реалізація цих змін – результат співпраці молодого імператора та досвідчених політичних реформаторів. Останні вважали, що основні засади політичного та економічного розвитку західних країн включають конституціоналізм для національної єдності, індустріалізацію як основу матеріального прогресу та підготовку кваліфікованих військових для гарантування національної безпеки.

Отже, головним гаслом реформаторів епохи Мейдзі стали слова: «Збагачувати країну, зміцнювати військову силу». Ці принципи могли бути вивчені тільки на Заході, і доброзичливість Заходу була важливою для перегляду нерівноправних договорів, укладених раніше з Японією. «Шукаймо знання у всьому світі!» – закликав один із перших урядових декретів навесні 1868 року. В 1871 році з дипломатичною місією Івакура Томомі було відправлено значну кількість чиновників до Європи та США, де вони «здобували досвід у справах державного управління» [1].

Японці шаленими темпами почали проводити «вестернізацію» країни з перейманням найкращих західних державних рішень, поєднуючи їх із національними особливостями своїх земель та культури. За Мейдзі державною ідеологією став націоналізм, що базувався на стародавній японській релігії – синтоїзмі. Основними ідеями стали «божественне» походження японської держави, «божественна» добродетель імператора, «унікальні» моральні риси японців та «велика місія нації». Організація, яка відповідає за справи синто, активно вели боротьбу проти буддизму та християнства, навіть за наявності свободи віросповідань, визначеної конституцією 1889 року. Таким чином японське суспільство захопилося ідеєю, що вони – представники вищої раси, відносно інших народів Азії, які стали залежними від країн старого світу. Японія відносила себе до «вищих» народів, народів заходу, і це визначило її подальшу активну та агресивну зовнішню політику протягом кінця XIX та початку XX століття.

Хоча самураї втратили свої колишні права та привілеї, в Японії і надалі культивувався войовничий дух самурайства. Пропаганда «божественної» місії Японії виправдовувала претензії на лідерство в Азії. У межах століть в Японії виникла ідея паназіатизму, що аргументувала девізом «Азія для азійців». Прихильники цієї ідеї переконували, що лише спільними зусиллями під керівництвом Японії Азія може протистояти впливам Заходу. У випадку, якщо народи Азії не розуміють це самі, необхідно застосовувати силу для поширення влади японського імператора над ними.

Першим кроком побудови японського панування у всій Азії став десант військ на китайський острів Формоза (Тайвань) у 1874 році, який виправдовувався «захистом японських підданих» (рибалок) від нападів місцевого населення. Однак тайванські мешканці виступили проти, надаючи запеклий опір, і агресорам довелося вивести свої війська.

Далі, у 1875 році було укладено російсько-японську угоду, згідно з якою Японія отримувала стратегічно важливі Курильські острови в обмін на відмову від претензій на Південний Сахалін. У тому ж році ультиматумом вдалося нав'язати нерівноправний договір Кореї, який створив плацдарм для майбутнього захоплення Чосону. Надалі в 1894 році Японія, використовуючи допомогу Кореї в придушенні повстання, закріпила свої військові сили на цій території, яка до цього була у васальній залежності Китаю. Це призведе до початку війни між двома найсильнішими азіатськими країнами, у результаті якої китайські війська зазнають нищівної поразки і 17 квітня 1895 р. у м. Сімоносекі буде підписано договір, за яким китайські території – півострів Ляодун (під впливом західних країн Японія була змушена замінити його на додаткову контрибуцію), острів Тайвань і острови Пенхуледао (Пескадорські острови) – передавалися Японії. До цього окремо зазначалося, що Китай визнає Корею незалежною, а це фактично означало повний перехід останньої під вплив Японії.

Наступний етап експансії вже був проти однієї з центральних країн – Російської імперії. Загострення відбулося на фоні посилення позицій країни сонця в Кореї та Маньчжурії. Бойові дії, що почалися в ніч з 8 на 9 лютого 1904 р., проходили досить активно і війна не затягнулася. Набагато краще підготовлені до війни японські збройні сили здобули вирішальні перемоги на суші та розгромили російський флот. Поразка Росії призвела до укладення Портсмутського мирного договору, згідно з яким Корея і Південна Маньчжурія стали під повний протекторат Японії. Росія ж поступилася Південним Сахаліном (південніше 50-ї паралелі), Ляодунським півостровом, включаючи Порт-Артур і Дальній, а також залізницею у Південній Маньчжурії. Переможний результат війни проти Росії – однієї з «білих» країн Старого світу – започаткував новий етап в

історії Японії, змінивши її міжнародний статус і включивши до категорії так званих «великих держав» [4].

Отже, японській державі вдалося менш ніж на 50 років перетворитися з ізольованої країни з відсталою на декілька століть економікою на провідну країну світу, із якою почали рахуватися всі гравці міжнародної арени. Працелюбний японський народ згуртувався навколо ідеологічних поглядів та досяг небаченого до цього індустріального та політичного зростання, пропустивши одразу декілька етапів розвитку, які в інших країнах йшли століттями.

Список використаних джерел та літератури

1. Мар'янюк О. В. Реставрація Мейдзі 1868 року: Буржуазна революція чи формування абсолютистського режиму. *Наукові праці. Історія: науково-методичний журнал*. 2010. С.142–145.
2. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. Київ : Аквілон-Прес, 1997. 256 с.
3. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки. Навч. посібник. Київ: Либідь, 2002. 168 с.
4. Гриценко А. П. Усі уроки «Всесвітня історія». 9 клас. Харків : Вид. група «Основа», 2016. 235 [5] с.

Наук. кер. канд. іст. наук, доц. Чумаченко О.А.

Карепіна Анастасія

«ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО» ЯК ЯВИЩЕ В СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті аналізується поняття «економічне диво» як явище у світовій економіці та, зокрема, в світовому господарстві з позиції всесвітньої історії.

Ключові слова: економічне диво, світова економіка, економічний розвиток, економіка.